

ANTTI SALMINEN

Idea yhtenäisestä Euroopasta on siinä määrin monisyinen ja pöhötynyt, että sen nimissä voidaan perustella vastakkaisia ja tyystin erisyisiä kantoja. Sotien jälkeinen virallinen Eurooppa rakensi rauhaa hiilellä, talouskasvulla ja teräksellä (Euroopan hiiliyhteisö ECO 1945, OECD:n esimuoto OEEC 1948 ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisö 1951). Ajatus taloudellis-käytännöllisestä euroyhteydestä tukahdutti toisen tulkinnan: myytin salaisesta Euroopasta, kansojen ja valtioiden kohtalonyhteyksistä, filosofisesti sanottuna universaalihengen tai olemisen poliittisen meta historian. Yleiseurooppalaisuudesta jälleenrakennettiin järkevä ja raitis, jaetut arvot hyväksyvä humanistinen ideaali.

Mutta toinen Eurooppa, yöllinen, vimmainen ja traaginen, ei kadonnut mihinkään, se jäi keräämään voimaa niin kuin vain tukahdutettu negatio kykenee.

*

Vuonna 1936, kolme vuotta natsien valtaannousun jälkeen, C. G. Jung kirjoitti esseessään ”Wotan”: ”Ehdotan kerettiläisesti, että Wotanin hahmon käsittämättömät syöverit selittävät paremmin kansallissosialismia kuin taloudelliset, poliittiset ja psykologiset tekijät yhteensä.”

Jung uumoili raukan Saksan kansan joutuneen vanhan pakanajumalan, toiselta nimeltään Odinin, riivaamaksi. Eikä myrskyn, kiihkon ja magian arkkityypin käsiin joutuminen ole kivaa edes saksalaiselle. Läpijärkevä ja kosmopoliittinen berliiniläissubjekti vain vingahtaa, kun jumala iskee.

Jungin ’analyttisellä psykologialla’ on tunnetusti kansallis-okkultiset (saks. *völkisch*) säikeensä, joten varoituksen sana tuli natsismin henkisen taustan tarkoin tuntevalta mieheltä. Jungille ongelma ei nimittäin ollut jumalallinen väliintulo, edes kokonaisen kansan putoaminen raiteiltaan, vaan ainoastaan väärän jumalan herättäminen.

*

Ei siis ihme, että arkkityyppisesti ottaen toinen maailmansota ei ollut vain historiallinen katkos. Muutamaksi

vuosikymmeneksi se katkaisi historian. Kiusallisesti nyt kuitenkin näyttää siltä, että historia on alkamassa uudelleen: riistosta tulee jälleen riistoa, väkivallasta väkivaltaa, sorrosta sortoa, herrasta herra, rengistä renki. Jälleenrakennuksen, massiivisen talouskasvun ja vauraimpien vaurastumisen jälkeen palataan – ei metsään tai keskiajalle – vaan 1930-luvulle, systeemisen laman, massatyöttömyyden ja ääriationalistisen uhon lähtöruutuun. Koska modernista ei opittu mitään, se täytyy elää uudelleen.

*

Jungilaisittain jotain outoa tuntuu nyt tapahtuvan ainakin kahdella rintamalla: Yhtäällä ISIS on perustanut feodaalisen teokratiansa vanhoista valtiorajoista välittämättä. Graeme Woodin *The Atlantic*issa maaliskuussa 2015 julkaistu mittava haastatteluperustainen analyysi

”What Isis Really Wants?” vetoaa ymmärtämään, että ISIS ei ole vain kokoelma seikkailullisia psykopaatteja, vaan fundamenttejaan myöten hengellinen ja milleniaristinen liike, joka yrittää elää todeksi *Koraanissa* luettuja tuomionpäiviä. ISIS toteuttaa historiallista tehtävää, ja sen apokalyptista vimmaa ja tehokkuutta ei yliopistososiologialla selitetä.

Samaan aikaan Euroopassa natsistiset ryhmät suoritelevat rivejään. Suomessa Kansallinen vastarinta on tavoitteessaan selvä ja ilmoittaa aktivismillaan edistävänsä ”kansallissosialistista maailmankatsomusta”. *Sarastus*-verkkolehden päätoimittaja Timo Hännikäinen näyttää valinneen astetta maltillisemmän konservatiivikumouksellisen linjan. Koska tuo perinne on Suomessa heikosti tunnettu, vulgaarinatsismista voi kätevästi erottua pitämällä itseään henkis-aristokraattisena ”(krypto)fasistina”. Koska muutos niin monesti alkaa marginaaleista, näitä toistaiseksi määrällisesti piskuisia suuntauksia ja niiden puhemiehiä ei parane aliarvioida. Kuten Woodin artikkelissa, on pyrittävä miettimään vakiovastauksia perusteellisemmin, mitä ne todella haluavat, tiedostaen ja etenkin tiedostamattaan.

*

Kirjallis-filosofisen eurofasismin taustalla päilyvät perinteet palautuvat paljolti sotienväliseen saksalaiseen konservatiivivallankumoukselliseen (mukaan lukien kansallisbolševismi) teoriaperheeseen, joka sai oikeistonietscheläisyytensä käyttövoiman ensimmäisen maailmansodan ”häpeärauhasta”. Toisen maailmansodan jälkeen nämä Euroopan yöpuolen filosofien ajatukset yritettiin vuoroin vaientaa tai fileroida synty-yhteyksistään. Debatti Carl Schmittin, Max Schelerin, Martin Heideggerin ja Ludwig Klagesin ja monien muiden konservatiivikumouksellisten filosofien poliittisten sitoumusten merkityksestä jatkuu edelleen. Jos Jungin Wotan-argumentti ei riitä selkiyttämään salaisen Euroopan syntyjä, seuraavaksi voi tarttua Klagesin teokseen *Vom Kosmogonischen Eros* (1922).

Toisin sanoen: kumouksellisen *äärioikeiston* traditio ei pelkistä hitlerismiin, panssaridivisiooniin ja Alfred Rosenbergin kaltaisiin köpöihin rotuesoteerikoihin. Fasis-tisen modernin kulttuuri ja sen teoria on monisärmäinen kokonaisuus, jonka niputtaminen yhdeksi hegemoniaksi tai vaihtoehtoisesti sekavien juolahdusten kokoelmaksi

on *älyllisesti* veltoa ja filosofisesti kestävämpää. Myös ISIS:tä tulisi tulkita samalla filosofis-teoreettisella kylmäpäisyydellä.

*

Kansallista vastarintaa ja kotomaista konservatiivikumouksellisuutta yhdistää unelma salaisen Euroopan elpymisestä eli sankarillis-myyttisen ajan paluusta. Myyttisessä historiassa kun ollaan, nykyisyys edustaa kulttuurin rappiovaihetta, jonka kansallinen ylösnousemus kääntää kultaajaksi. Tässä ikaikaisen yksinkertaisessa syklissä ei ole voittajia, ratkaisevaa on uhrivalmius, taistelutahto ja ylyksilöllinen sitoutuminen tulevien (valkoisten) sukupolvien ja milloin minkäkin tradition (yleensä kristillisen, kreikkalais-roomalaisen tai muinaispakanallisen) pelastamiseksi. Toistaiseksi on erinomaisen epäselvää, saako pyrkimys hengellisen työntövoimansa pakanallisesta vai kristillisestä perinteestä vai näiden synkretistisestä keitoksesta. Joka tapauksessa nihilismiä lähentyvä liberalistista Eurooppaa suomiva kulttuuripessimismi toimii liikkeen pienimpänä yhteisenä nimittäjänä ja ideologisesti sovellettu spengleriläinen historianfilosofia sen vauhtipyöränä. Jos ei toimi, lisälukemistoksi voidaan ottaa Julius Evola, jolloin rikkinäinen tulkinta voidaan korjata tantrisella magialla.

*

Moderni on ylittänyt rajansa: eletään repivien anakronismien aikaa. Jotain on liikahtanut ja syvällä, kun kansanedustaja katsoo parhaaksi kutsua taisteluun monikulttuurisuuspainajaisia vastaan tai kun toiselta mantereelta ohjattu taistelurobotti ottaa yhteen tuhonnälkäisen aavikkojumalan kanssa.

Euroopan idean läpiristiriittäinen kriisi ei laukea vain kilipäisen natsismin ilmeisimpiä merkkejä reaktiivisesti vastustamalla. Wotanilainen sotakone on kalibroitu ottamaan vastaan sentimentaalista vihaa ja suoraa iskuja. Siitä se vahvistuu.

Saattaa toki olla, että paras vastalääke on nyt liian hidas: Salaisen Euroopan perinne on käännettävä syvältä ja kiihkottomasti, sen premissit ja kokemusrakenteet on analysoitava tarkkaan ja tehtävä poliittiset johtopäätökset. Näin jälleen kerran Eurooppa on hajoamassa omaan sisäiseen ristiriitaisuuteensa, ja ei se muuten voisi Eurooppa ollakaan.